

Briselē, 28.1.2014.
COM(2014) 30 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

par Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 18. jūnija Ieteikuma par Eiropas kvalitātes nodrošināšanas pamatprincipu ietvarstruktūras izveidošanu profesionālajai izglītībai un apmācībām īstenošanu

(Dokuments attiecas uz EEZ)

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

par Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 18. jūnija Ieteikuma par Eiropas kvalitātes nodrošināšanas pamatprincipu ietvarstruktūras izveidošanu profesionālajai izglītībai un apmācībām īstenošanu

(Dokuments attiecas uz EEZ)

SATURA RĀDĪTĀJS

1.	Ievads	3
2.	Panākumi profesionālās izglītības un apmācības kvalitātes nodrošināšanas jomā	4
2.1.	Kvalitātes nodrošināšanas mehānismi PIA sistēmas līmenī	4
2.2.	Kvalitātes nodrošināšanas mehānismi PIA sniedzēju līmenī.....	5
3.	Veicamie aktuālie uzdevumi	7
3.1.	<i>EQAVET</i> ieguldījums PIA pārredzamības veicināšanā.....	7
3.2.	Pārvaldība.....	8
4.	Secinājumi un turpmāki pasākumi	9
4.1.	Vērtēšanas secinājumi.....	9
4.2.	<i>EQAVET</i> izveides pabeigšana	9
4.3.	Ar <i>EQAVET</i> nesaistīti aspekti	11

1. IEVADS

Ekonomikas krīzes pārvarēšanai Eiropā ir nepieciešama gudra izaugsme¹, un šim mērķim ir nepieciešami cilvēki ar labāku kvalifikāciju. Eiropas Profesionālās izglītības attīstības centra (*Cedefop*) prognozes apliecina, ka pieprasījums pēc mazkvalificētiem darbiniekiem samazināsies un pieprasījums pēc augsti kvalificētiem darbiniekiem palielināsies, savukārt vislielākais pieprasījums būs pēc vidēji kvalificētiem darbiniekiem².

Saistībā ar šo vairākos nesenos stratēģijas dokumentos Komisija jau norādījusi, ka būtiska loma ir profesionālajai izglītībai un apmācībai (PIA). Kaut gan profesionālajai izglītībai un apmācībai izvirzīts spēcīgs politikas mērķis, joprojām veicami aktuāli uzdevumi: jāpalielina PIA pievilcīgums, jāpanāk, ka mācīšanās darbavietā ir spēcīgs PIA pamats, jāpastiprina darba tirgus nozīme, jāizstrādā pamatīgāki norādījumi par karjeras veidošanu un izglītību, jāsteno pedagogu un pasniedzēju profesionālā izaugsme, jāuzlabo PIA mācību rezultātu atzīšana un pārredzamība dažādās valstīs un dažādos izglītības virzienos.

Šo aktuālo uzdevumu veikšanā nozīmīga loma ir kvalitātes nodrošināšanai; tas īpaši attiecas uz tādām jomām kā prasmju neatbilstības novēršana un jauniešu nodarbināmības uzlabošana, lai beidzot tiktu nodrošināta kopīga izpratne par PIA izcilību, atvieglota dažādās valstīs iegūtas izglītības savstarpēja atzīšana un attiecīgi nodrošināta lielāka mobilitāte un labāks ekonomikas un sabiedrības problēmu risinājums.

Šis ir pirmais ziņojums par sekmēm PIA kvalitātes nodrošināšanas jomā Eiropas Savienībā, kas sagatavots pēc tam, kad tika pieņemts Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 18. jūnija Ieteikums par Eiropas kvalitātes nodrošināšanas pamatprincipu ietvarstruktūras izveidošanu profesionālajai izglītībai un apmācībām³ (turpmāk „EQAVET ieteikums”). Tajā apkopota gūtā pieredze un sniegti Komisijas priekšlikumi par turpmāko virzību.

Ar EQAVET ieteikumu izveidots atsaucis instruments, lai palīdzētu dalībvalstīm veicināt un uzraudzīt PIA sistēmu pastāvīgu uzlabošanu. Šādai ietvarstruktūrai jāveicina PIA kvalitātes uzlabošana, jānodrošina PIA politikas tendenču labāka pārredzamība un konsekvence dalībvalstīs un rezultātā jāveicina savstarpējā uzticēšanās, strādājošo un studentu mobilitāte un mūžizglītība.

Ietvarstruktūru veido cikls ar četriem posmiem (plānošana, ieviešana, novērtēšana un pārskatīšana), katra posma pamatā ir kvalitātes kritēriji un provizorisks deskriptori⁴, kurus piemēro PIA sistēmai apmācības sniedzēju un kvalificēšanas līmenī. Ietvarstruktūrā tiek nodrošināta sistēmiska pieeja kvalitātes aspektam un uzsvērta nepieciešamība uzraudzīt un uzlabot kvalitāti, izmantojot iekšējā un ārējā novērtējuma apvienojumu, pārskatīšanu un citus procesus uzlabojumu veikšanai un atbalstam izmantojot aprēķinus un kvalitatīvu analīzi.

Ietvarstruktūra būtu uzskatāma par instrumentu kopumu, no kura dažādi lietotāji var izvēlēties tos elementus, kuri tiem šķiet visatbilstošākie to konkrētajām sistēmām. Rādītāji, kuri ierosināti, lai novērtētu PIA kvalitātes uzlabošanu, attiecas uz datiem, piemēram, par ieguldījumu pedagogu un pasniedzēju apmācībā, piedalīšanās līmeni PIA programmās, PIA

¹ Komisijas paziņojums „Spēcīgāka Eiropas rūpniecība izaugsmei un ekonomikas atveseļošanai”, COM(2012) 582 *final*, 10.10.2012.

² *Cedefop*, „Ceļā uz ekonomikas atveseļošanu: trejādi scenāriji saistībā ar prasmēm un darba tirgu 2025. gadam”, 2013. gada jūnijs.

³ OV C 155, 8.7.2009., 1. lpp.

⁴ Piemēram, plānošanas posmā sistēmas līmenī deskriptori nodrošina tādas stūrakmeņus kā PIA sistēmas mērķu aprakstīšana vidējam un ilgam laikposmam, apspriešanās ar ieinteresētajām personām, mērķu un rādītāju noteikšana uzraudzības veikšanai, apmācības vajadzību konstatēšana.

programmu pabeigšanas līmeni un darbā iekārtošanas līmeni saistībā ar PIA programmām, apgūto prasmju izmantošanu darba vietā, bezdarba līmeni, riska grupu pārsvaru, mehānismiem apmācības pieprasījuma apzināšanai darba tirgū un shēmām, ko izmanto PIA pieejamības veicināšanai.

Ieteikumā dalībvalstis aicinātas izstrādāt valsts pieeju, kuras mērķis būtu uzlabot kvalitātes nodrošināšanas sistēmas valstī, izveidot kvalitātes nodrošināšanas valsts references centru un piedalīties Eiropas tīklā PIA kvalitātes nodrošināšanai.

2. PANĀKUMI PROFESIONĀLĀS IZGLĪTĪBAS UN APMĀCĪBAS KVALITĀTES NODROŠINĀŠANAS JOMĀ

2.1. Kvalitātes nodrošināšanas mehānismi PIA sistēmas līmenī

PIA izcilība sistēmas līmenī nozīmē, ka pastāv stratēģija pastāvīgai prasmju attīstīšanai, saskaņā ar kuru tiek noteikti mērķi, kuri ir saistīti ar ļoti kvalitatīviem mācību rezultātiem, mobilitāti, savstarpēju atzīšanu un caurlaidību, un īstenota uz faktiem balstīta politika sistēmas efektivitātes un lietderības uzlabošanai; tā arī paredz sadarbību, līdz ieguldījumu un PIA integrēšanu vispārējā izglītības un apmācības sistēmā⁵.

Atbilstīgi *EQAVET* sekretariāta veiktajai aptaujai⁶ un ārējam novērtējumam⁷ vairāk nekā 20 valstis ir nostiprinājušas savu pieeju kvalitātes novērtēšanas jomā, un *EQAVET* ir tieši veicinājusi valsts sistēmas izveidošanu 14 valstīs (Bulgārijā, Čehijā, Grieķijā, Ungārijā, Horvātijā, Maltā, Rumānijā, bijušajā Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikā, Beļģijā (franču kopiena), Spānijā, Itālijā, Latvijā, Lietuvā un Slovēnijā, kurās tiek īstenotas reformas). Pieejas lielākoties aptver gan sākotnējo PIA⁸, gan profesionālo tālākizglītību un apmācību⁹, lielākoties ir ar publisku finansējumu un institucionālu nodrošinājumu. Dažās valstīs jau esošā pieeja bija samērojama ar *EQAVET*, tādēļ tām nebija jāveic ievērojamas pārmaiņas.

Patlaban vairākumā ES valstu izglītības un apmācības sistēmu ir kvalitātes standarti PIA sniedzējiem¹⁰, un tos lielākoties izmanto kā nosacījumu finansējuma saņemšanai un akreditācijai un/vai šāda prasība ir noteikta tiesību aktos.

Gandrīz visas dalībvalstis apkopo datus sistēmas efektivitātes un lietderīguma uzlabošanai un ir izstrādājušas atbilstīgas datu apkopošanas metodes, piemēram, aptaujas un rādītājus/lielumus. Tomēr tas automātiski nenozīmē, ka procesi tiek regulāri pārskatīti un ir izstrādāti rīcības plāni pārmaiņu veikšanai, jo saskaņā ar aptauju tikai viena trešdaļa no visām valstīm vienmēr veic regulārus pārskatus un izstrādā rīcības plānus. Visbiežāk dalībvalstis publicē informāciju par izmantoto novērtējumu rezultātiem¹¹.

⁵ Komisijas dienestu darba dokuments, SWD(2012) 375, 20.11.2012., 38. lpp.

⁶ *EQAVET*, „Atbalsts Eiropas kvalitātes nodrošināšanas pamatprincipu ietvarstruktūras ieviešanai: *EQAVET* sekretariāta veiktās aptaujas rezultāti”, 2012. gads, 20. lpp. Pieejams *EQAVET* sekretariāta vietnē <http://www.eqavet.eu/gns/what-we-do/annual-forum.aspx>

⁷ *ICF GHK*, „Novērtējums par *EQAVET* īstenošanu. Galaziņojums” (turpmāk „ārējais novērtējums”), 2013. gads, 51. lpp.

⁸ „Profesionālā izglītība un apmācība sākotnējās izglītības sistēmas ietvaros, parasti pirms darba gaitu sākšanas”; termina avots ir *Cedefop*, „Eiropas izglītības un apmācības politikas jomā izmantotie termini”, Luksemburga, PB, 2008. gads.

⁹ „Izglītība vai apmācība pēc sākotnējās izglītības un apmācības vai pēc darba gaitu sākšanas [...]”, *Cedefop*, skatīt iepriekš.

¹⁰ *EQAVET* sekretariāta aptauja, cit., 29. lpp.

¹¹ *Ibid.*, 68. lpp.: Beļģija (flāmu kopiena), Bulgārija, Dānija, Vācija, Igaunija, Īrija, Spānija, Latvija, Lietuva, Nīderlande, Austrija, Polija, Rumānija, Slovākija, Somija, Zviedrija, Apvienotā Karaliste, Horvātija.

Saistībā ar rādītāju izmantošanu dažādās valstīs pastāv atšķirīga prakse. Dažus rādītājus, šķiet, izmanto vairākums dalībvalstu (piemēram, datus par piedalīšanās līmeni PIA programmās un PIA programmu pabeigšanas līmeni), savukārt retāk tiek izmantoti tādi uz rezultātu virzīti rādītāji kā, piemēram, „prasmju izmantošana darbavietā” vai „nodarbināto, apmācīto personu skaits kādā noteiktā brīdī pēc mācību beigšanas”, pat ja tie varētu sniegt svarīgākos faktus par to, kā nodrošināt labāku salāgošanu ar darba tirgus vajadzībām. Vispārīgi runājot, tieši par šiem rādītājiem ir visgrūtāk saņemt datus.

Saskaņā ar nesen veiktu aptauju, kurā bija iesaistīti valstu references centri *EQAVET* jomā, 75 % aptaujāto uzskata, ka būtu lietderīgi palielināt sadarbību ES, lai formulētu standartnosacījumus, izmantojot vienu vai vairākus *EQAVET* rādītājus¹².

Tajā pašā aptaujā noskaidrots, ka *EQAVET* provizoriskie deskriptori tiek izmantoti kvalitātes pārvaldīšanai 22 sistēmās, kas ir saistītas ar sākotnējo PIA. Ārējā novērtējumā norādīts, ka ir grūti salīdzināt valsts pasākumus kvalitātes nodrošināšanas jomā un *EQAVET* deskriptorus, jo deskriptori ir ļoti vispārīgi un bieži aptver aspektus, kurus neaptver noteikti kvalitātes nodrošināšanas pasākumi, bet kuri drīzāk parādās PIA politikā un politikas veidošanas pieejās.¹³ Tomēr šāda vispārēja pieeja arī veicina pāreju no instrumentu kopuma pieejas uz kvalitātes uzlabošanas kultūru.

PIA sistēma ir ļoti kvalitatīva, un tā arī veicina prasmju pastāvīgu attīstīšanu, mobilitāti un caurlaidību starp PIA un augstāko izglītību. Aptuveni puse no visām valstīm uzskata, ka, nodrošinot PIA sistēmu kvalitāti, patiesi tiek veicināta piekļuve augstākajai izglītībai, izmantojot dažādus mehānismus: ja PIA kvalitāte ir nodrošināta, šādas sistēmas piešķirta kvalifikācija tiek atzīta par kvalifikāciju, lai iestātos augstākās izglītības iestādē parastā kārtībā (piemēram, Īrijā, Nīderlandē), vai arī tai ir vienlaikus izglītības un profesionālās izglītības statuss (piemēram, Portugālē). Tomēr šāds fakts arī norāda, ka daudzās valstīs caurlaidība joprojām ir tikai mērķis un ir jāpieliek ievērojami pūliņi tās ieviešanai praksē.

Lielākajā daļā valstu ir izstrādāti mehānismi un procedūras, lai konstatētu apmācības vajadzības sākotnējā profesionālajā izglītībā un apmācībā, un vairākumam šādi paši mehānismi ir arī attiecībā uz profesionālo tālākizglītību un apmācību¹⁴. Tomēr ir jāveic padziļināta analīze, lai novērtētu šādu sistēmu efektivitāti, sinerģiju ar ES prasmju panorāmu¹⁵ un to, vai profesionālās jomas (īpaši profesionālo organizāciju un uzņēmumu) iesaistīšana tiek īstenota, izmantojot sadarbību/padomdošanu¹⁶, jo izrādījies, ka tas ir svarīgi, izstrādājot uz kvalitatīviem mācību rezultātiem balstītas kvalifikācijas atbilstīgi darba tirgus vajadzībām.

2.2. Kvalitātes nodrošināšanas mehānismi PIA sniedzēju līmenī

Kaut gan tādi faktori kā kvalitatīvs mācību atbalsts un pedagogi un pasniedzēji, kā arī efektīva līderība, kuru realizē prasmīgs skolas vadītājs, ir nozīmīgi, PIA sniedzējiem labāk izdodas nodrošināt PIA izcilību arī tad, kad pastāv stratēģiska sasaiste un tīkla veidošana ar plašāku ekonomikas dalībnieku kopienu reģiona, valsts un starptautiskā līmenī.¹⁷

Vairākumā valstu jau ir vai arī tās izstrādā kopēju kvalitātes nodrošināšanas ietvarstruktūru PIA sniedzējiem, kura būtu samērojama ar Eiropas (atsauces) ietvarstruktūru PIA kvalitātes

¹² *EQAVET* sekretariāta aptauja, skatīt 5. nodaļu.

¹³ Ārējais novērtējums, cit., 32. lpp.

¹⁴ *EQAVET* sekretariāta aptauja, cit., 61. un 72. lpp.

¹⁵ Skatīt <http://euskillspanorama.ec.europa.eu/default.aspx>.

¹⁶ Vairākos FP7 pētniecības projektos uzmanība pievērsta profesionālajai tālākizglītībai un pieaugušo apmācībai. Skatīt dokumentu „Pieaugušo izglītība un tālākizglītība Eiropā. Kā izmantot valsts politiku prasmju izaugsmes nodrošināšanai”, Eiropas Komisija, 2013. gads.

¹⁷ SWD(2012) 375, cit., 38. lpp.

nodrošināšanas jomā. Gandrīz visu valstu tiesību aktos ir noteikta prasība veikt ārējo novērtējumu PIA sniedzējiem, savukārt 22 valstīs¹⁸ pastāv prasība, ka PIA sniedzējiem jābūt iekšējam mehānismam kvalitātes nodrošināšanai, un sešās pārējās valstīs (Beļģijā (franču kopiena), Bulgārijā, Francijā, Itālijā, Lietuvā, Slovākijā) šāds noteikums ir brīvprātīgs, bet tiek veicināta tā ievērošana.

Visbiežāk ārējā pārskatīšana tiek veikta pārbaudes veidā. Runa ir par skolu inspektoru dienestu, un tiek aptverta gan sākotnējā PIA, gan vispārējā izglītība. Tiek izmantoti arī citi ārējā novērtējuma veidi, bet tie parasti tiek izmantoti saistībā ar profesionālo tālākizglītību un apmācību, retāk saistībā ar sākotnējo profesionālo izglītību un apmācību. Piemēram, dažās Vācijas zemēs (*Länder*) pastāv prasība apmācības sniedzējiem īstenot tādas kvalitātes pārvaldības sistēmas kā, piemēram, *Q2E*, *EFQM*, *QZS* vai ISO 9001. Maltā apmācības sniedzējiem tiek piemērotas prasības par ārējo ekspertu veiktu kvalitātes revīziju. Dažās valstīs ir īpaša kvalitātes nodrošināšanas vai novērtēšanas aģentūra (piemēram, flāmu kopienā Beļģijā), Aģentūra kvalitātes nodrošināšanai izglītības un apmācības jomā, kas aptver visu izglītību un apmācību, izņemot augstāko izglītību, Dānijas Novērtēšanas institūts, kas aptver visu izglītības sistēmu, un Spānijas Valsts institūts izglītības un apmācības novērtēšanai.

Daudzu valstu tiesību aktos ir prasība PIA sniedzējiem sistemātiski novērtēt savu darbību, kā arī piedāvātās apmācības kvalitāti un lietderību. Piemēram, Bulgārijā, Horvātijā, Čehijā, Dānijā, Igaunijā, Ungārijā, Rumānijā, Slovēnijā un Slovākijā tas nozīmē arī prasību sagatavot pašnovērtējuma ziņojumus un uzlabošanas plānus, kuros tiek nodrošināti dati ārējam novērtējumam. Savukārt Austrijā pašnovērtējums nav obligāti jāveic, tomēr sākotnējās profesionālās izglītības un apmācības sniedzēji to plaši piemēro.

Galvenais pamatojums, kāpēc apmācības sniedzēji veic pašnovērtējumu, ir tas, ka izglītības un apmācības iestādēs attīstās kvalitātes kultūra. Pozitīva nozīme ir arī PIA sniedzēju pārskatatbildības un pārvaldības aspektam, jo PIA sniedzēji ir atbildīgi par kvalitatīvu rezultātu nodrošināšanu. Tā kā katram PIA sniedzējam ir sava specifika, pašnovērtējums dod iespēju katrai struktūrai izstrādāt savu sistēmu un pasākumu kopumu atbilstīgi tās specifikai un situācijai.

Pastāv ļoti dažādas prakses saistībā ar iekšējo pārskatīšanu dalībvalstīs. Dažās valstīs pastāv prasība, ka PIA sniedzējiem iekšējā pārskatīšana jākoncentrē uz konkrētām darbības jomām. Citās nav norādījumu par to, kā jāveic kvalitātes nodrošināšana, savukārt vairākas valstis ir izstrādājušas rokasgrāmatas, metodiku vai tīmekļa vietnes procesa atbalstam¹⁹. Dažās valstīs ir ieviesta salīdzinoša izvērtēšana / PIA sniedzēju mācības, kas vairākumā gadījumu pamatojas uz Eiropas metodiku, kas izstrādāta saskaņā ar *Leonardo da Vinci* projektu²⁰.

Vispārīgi runājot, PIA sniedzēji cenšas pēc iespējas mazāk izmantot deskriptorus, un par to liecina fakti sistēmas līmeņi²¹. PIA sniedzēji bieži iziet akreditāciju²² un ārējo vai iekšējo pārskatīšanas procesu, bet *EQAVET* cikls parasti netiek plaši izmantots. Tas liecina, ka joprojām pastāv iespējas veikt uzlabojumus, lai sasniegtu PIA sniedzējus, īpaši izmantojot matemātiskus faktorus. Šādā nozīmē *EQAVET* projekti varētu kalpot kā laba prakse.

¹⁸ Austrijā, Beļģijā (flāmu kopiena), Kiprā, Čehijā, Dānijā, Igaunijā, Somijā, Ungārijā, Īrijā, Luksemburgā, Latvijā, Maltā, Nīderlandē, Polijā, Portugālē, Rumānijā, Zviedrijā, Slovēnijā, Apvienotajā Karalistē, Horvātijā, IC un bijušajā Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikā, *EQAVET* sekretariāta aptauja, cit., 24. lpp.

¹⁹ Ārējais novērtējums, cit., 25. lpp.

²⁰ <http://www.peer-review-education.net/>

²¹ *EQAVET* sekretariāta aptauja, cit., 104. lpp.

²² Šajā dokumentā jēdzienu „akreditācija” saprot kā izglītības akreditāciju, nevis Regulā (EK) Nr. 765/2008 lietoto terminu „akreditācija”.

Piemēram, Maltas *QA-VET* projekta rezultātā tika izstrādātas pamatnostādnes PIA iestādēm rādītāju piemērošanai, bet projektā Nīderlandē, strādājot ar PIA sniedzējiem, tika izstrādāta augšupvērsta pieeja kvalitātes nodrošināšanai un veicināta kvalitātes kultūra²³.

Aktuāls uzdevums saistībā ar kvalitātes nodrošināšanu ir tāda dimensija kā mācīšanās darbavietā. Pasniedzēju apmācība ne vienmēr tiek garantēta, un bieži nav pietiekama pārskata par šādu kārtību.

EQAVET kritēriji, deskriptori un rādītāji nesniedz īpašas norādes par kvalitātes nodrošināšanu saistībā ar mācīšanos darbavietā. Šim salīdzinošajam trūcumam uzmanība pievērsta politikas līmenī, izmantojot Briges paziņojumu presei, kurā dalībvalstis tiek aicinātas līdz 2015. gadam izstrādāt kopēju kvalitātes nodrošināšanas sistēmu PIA sniedzējiem, ko varētu piemērot arī saistībā ar mācīšanos darbavietā un kas būtu saderīga ar *EQAVET*²⁴. *EQAVET* tīklā ir izveidota darba grupa, kas patlaban izstrādā attiecīgas pamatnostādnes.

3. VEICAMIE AKTUĀLIE UZDEVUMI

EQAVET aptauja un ārējais novērtējums liecina, ka dažas *EQAVET* iezīmes pamatīgi iesakņojušās dalībvalstu kvalitātes nodrošināšanas kultūrā. Tomēr joprojām pastāv iespēja veikt uzlabojumus, lai panāktu kopīgu izpratni, tādējādi ievērojami veicinot kvalifikāciju savstarpēju atzīšanu un lielāku mobilitāti.

3.1. *EQAVET* ieguldījums PIA pārredzamības veicināšanā

Par to, ka *EQAVET* potenciāls — atbalstīt savstarpējo uzticēšanos, mobilitāti starp valstīm un mūžizglītību — pārredzamības nolūkā nav vēl pilnībā izmantots, liecina tas, ka pastāv ierobežota sinerģija ar šādiem Eiropas instrumentiem, kuri īpaši risina kvalifikācijas un kompetenču pārredzamības aspektu: Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūru²⁵, Eiropas kredītpunktu sistēmu profesionālās izglītības un apmācības jomā (*ECVET*)²⁶ un Eiropas sistēmu²⁷, turklāt tie ir koncentrēti uz mācīšanās procesa rezultātiem, t. i., ko cilvēki zina un ko var darīt. Kaut gan rezultātu kvalitāte ir galīgais kritērijs, pieņemot lēmumu par to, cik kvalitatīva ir kāda iespēja mācīties, *EQAVET* šādam aspektam īsti nepievēršas, un īpaši nav aptverta kvalitātes nodrošināšana saistībā ar kvalifikācijas izstrādi, novērtējumu un sertifikāciju, kaut gan saskaņā ar ieteikumu ietvarstruktūra jāpiemēro arī kvalificēšanas līmenī. Tas norāda, ka pastāv nepieciešamība veidot ciešāku saikni ar kvalifikācijas tīkliem valsts un Eiropas mērogā.

Kārtība savstarpējās atzīšanas veicināšanai pastāv saistībā ar PIA (starptautiski sertifikāti noteiktām profesijām) un augstāko izglītību (*ENIC/NARIC* tīkli). Tomēr ir skaidrs, ka šāda kārtība vēl nav pilnībā izveidota. Cita potenciāli attīstāma joma ir ciešākas saites starp *EQAVET* un *ECVET*. Viens no *EQAVET* sākotnējiem mērķiem patiesi bija atbalstīt *ECVET* izveidi. Tomēr tikai dažas valstis ir izstrādājušas PIA kredītsistēmas (Somija, Īrija, Apvienotā Karaliste, Igaunija, Zviedrija, Slovēnija un Luksemburga, Itālija saistībā ar sākotnējo

²³ Skatīt <http://eqavetprojects.eu/>

²⁴ Skatīt Briges paziņojumu presei par spēcīgāku sadarbību Eiropā profesionālās izglītības un apmācības jomā, 7.12.2010., stratēģijas mērķis 2.b).

²⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 23. aprīļa Ieteikums, OV C 111, 6.5.2008., 1. lpp.

²⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 18. jūnija Ieteikums, OV C 155, 8.7.2009., 11. lpp.

²⁷ Lēmums Nr. 2241/2004/EK, OV L 390, 31.12.2004., 6. lpp.

profesionālo izglītību un apmācību)²⁸, savukārt *ECVET* vairākumā valstu joprojām atrodas izstrādes posmā²⁹.

Īpaši svarīgs ir jautājums par mobilitāti starp izglītības apakšnozarēm. Caurlaidība virzienā uz augstāko izglītību ir nozīmīgs elements saistībā ar PIA pievilcīgumu un ņemot vērā centienus panākt PIA izcilību. Patlaban saistībā ar šo vēl var veikt uzlabojumus. Eiropas standartos un pamatnostādņēs (*ESG*) kvalitātes nodrošināšanai augstākās izglītības jomā Eiropā³⁰ ietverti kopīgi principi, bet tiek pieļautas dažādas darbības pieejas un prasība nodrošināt tikai zināmu koordināciju starp instrumentiem. Tomēr pēdējā laikā ir pastiprinājies dialogs un sadarbība, jo tika organizēti vairāki kopīgi pasākumi. *EQF* dokumenta 3. pielikumā ierosināti vispārēji kvalitātes nodrošināšanas principi augstākajai izglītībai un PIA, bet nav konkrētas atsauces ne uz *ESG*, ne *EQAVET*³¹.

EQAVET modeļa atbilstīga attīstīšana, pēc iespējas spēcīgāk uzsverot mācību rezultātu kvalitāti, ir pasākums, kuru ieteica Eiropas darba grupa pieaugušo mācību kvalitātes jautājumos (tādēļ tā aptver arī profesionālo tālākizglītību un apmācību), lai ilgtermiņā nodrošinātu pieeju, kas ir aptveroša mūžizglītība mācību kvalitātes nodrošināšanai³².

3.2. Pārvaldība

Kaut gan *EQAVET* ieteikumā izteikts aicinājums ieinteresētajām personām iesaistīties visā kvalitātes nodrošināšanas cikla laikā, tomēr Eiropas līmenī pārvaldības struktūrā galvenokārt ir sākotnējās PIA nozares pārstāvji. Saistībā ar valstu pārvaldības struktūrām *EQAVET* sekretariāta aptaujā norādīta nepieciešamība nodrošināt labāku un ilgtspējīgu dažu ieinteresēto personu kategoriju iesaistīšanu; īpaši tas attiecas uz studentiem, augstākās izglītības nozari, darba devējiem un darba tirgus dalībniekiem, kā arī reģionālām un vietējām iestādēm.

EQAVET ir veicinājusi ne tikai labāku PIA kvalitātes nodrošināšanu valstu sistēmās, bet arī komunikāciju un informācijas apmaiņu starp valstīm, tādējādi veicinot konsekventu PIA attīstību dažādās valstīs. Tas zināmā mērā veicina vispārīgo mērķi, kas ir PIA politikas attīstības pārredzamības un konsekvences veicināšana dalībvalstīs.

Tomēr rezultāts nav viegli salīdzināmi apraksti par kvalitātes nodrošināšanas pasākumiem valstīs; šādi apraksti bieži nav sniegti plašos dokumentos, un tie nav obligāti jāpielāgo *EQAVET* struktūrai. Valstis galvenokārt raksturo savas kvalitātes nodrošināšanas sistēmas, atsaucoties uz PIA sniedzēju iekšējo un ārējo novērtējumu, novērtējumu sistēmas līmenī politikas attīstības nolūkā, un kvalifikācijas izstrādes un piešķiršanas kvalitāti.

Zināmā mērā tas ir tādēļ, ka saistībā ar *EQAVET* ieteikumu pastāv elastīga pieeja, kas ļauj valstīm un PIA sniedzējiem izvēlēties instrumentus un elementus no plaša klāsta un tos pielāgot. No vienas puses, tas izrādījies efektīvs pasākums, jo tiek veicināta šādu instrumentu izmantošana, bet, no otras puses, rezultātā nav pieņemta kopēja pārvalstu pieeja kvalitātes nodrošināšanas pasākumu un PIA attīstības raksturošanai.

²⁸ *EQAVET*, *Serban Iosifescu* „Kvalitātes nodrošināšanas procedūras tādos procesos kā sertifikātu piešķiršana, mācību programmas izstrāde, pasniedzēju akreditācija un apmācība Eiropas PIA sistēmās”, 2011. gads.

²⁹ *Cedefop*, „PIA politikas tendences Eiropā 2010.–2012. gadā”, 2012. gads, 59. lpp.

³⁰ *ENQA*, „Eiropas standarti un pamatnostādnes saistībā ar kvalitātes nodrošināšanu augstākajai izglītībai Eiropā”, 2005. gads.

³¹ Kaut gan *EQAVET* vēl nepastāvēja, jau pastāvēja kopēja sistēma PIA kvalitātes nodrošināšanai.

³² „Tematiskās darba grupas galīgais ziņojums par pieaugušo izglītības kvalitāti”. Skatīt vienlaikus veikto pētījumu par pieaugušo izglītības kvalitāti vietnē http://ec.europa.eu/education/adult/doc/qualityannex_en.pdf.

Var izrādīties, ka ir sarežģīti tieši izmantot *EQAVET* kā atsauci, lai raksturotu valsts pasākumus, jo *EQAVET* piedāvā atšķirīgu terminoloģiju PIA sistēmu kvalitātei un PIA sniedzēju līmenī³³. Tas neatbilst praksei valsts līmenī, saskaņā ar kuru tāds klasisks pasākums kā pārbaude var skart gan sistēmu, gan atsevišķu apmācības sniedzēju.

4. SECINĀJUMI UN TURPMĀKI PASĀKUMI

4.1. Vērtēšanas secinājumi

Iepriekšējās iedaļās sniegtos apsvērumus var apkopot šādi:

- *EQAVET* ir veicinājusi PIA kvalitātes kultūras tālāku virzību Eiropas valstīs un arī praktisku īstenošanu, izstrādājot *EQAVET* tīklā kvalitātes darbības pasākumus³⁴.
- Tomēr šādi pasākumi bijuši koncentrēti uz institucionālu nodrošinājumu, par pamatu ņemot skolas (galvenokārt attiecībā uz sākotnējo PIA un daļēji attiecībā uz profesionālo tālākizglītību un apmācību), ar mazāk redzamu ietekmi uz mācīšanos darbavietā un neformālo nodrošinājumu (kas veido gandrīz lielāko profesionālās tālākizglītības un apmācības daļu, bet kam arī ir centrālā nozīme sākotnējās PIA divkāršās sistēmās);
- elastīga pieeja *EQAVET*, padarot pieejamus atlases un korekcijas instrumentus, ir atvieglojusi sistēmas izmantošanu, vienlaikus samazinot tās potenciālu kalpot par kopīgu valodu un konceptuālu ietvarstruktūru dažādās valstīs.

Tādēļ ir skaidrs, ka jānodrošina lielāka sadarbība ar citiem instrumentiem Eiropā kvalitātes nodrošināšanai un pārredzamībai.

Izmantojot *EQAVET*, tiek īstenota pamatprincipu ietvarstruktūra, kas ļauj sistēmu izmantot elastīgi. Varētu pētīt, kādā mērā ir nepieciešama ietvarstruktūras dimensija, lai organizētu kvalitātes kritērijus, deskriptorus un rādītājus, jo tos ikvienā gadījumā izmanto elastīgi. Varētu ņemt vērā pieredzi saistībā ar Eiropas standartiem un pamatnostādnēm augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanai, tostarp saistībā ar to tvērumu (*ESG* īpaši atbalsta iestāžu, nevis sistēmas, kvalitāti), vienlaikus apzinoties dažus *ESG* trūkumus.

4.2. *EQAVET* izveides pabeigšana

Kvalitātes pasākumu galīgais mērķis izglītības un apmācības jomā ir mācību procesa rezultātu kvalitāte, t. i., PIA studentiem jāiegūst labas profesionālās un transversālās prasmes. Uz to, cik nozīmīgs ir prasmju līmenis, nesin tika norādīts, izmantojot vienu konkrētu konstatējumu no apsekojuma par pieaugušo prasmēm (*PIAAC*): dažādās valstīs pieaugušie, kam ir viena līmeņa kvalifikācija, parādīja, ka to prasmes ievērojami atšķiras³⁵.

Pievēršot lielāku uzmanību tādām jomām kā kvalitātes nodrošināšana kvalifikāciju izstrādē un piešķiršanā, kontakti ar *EQF*, *ECVET* un *Europass* sertifikāta papildinājums, varētu nodrošināt, ka *EQAVET* labāk risina neformālo PIA un PIA darbavietā, kā arī pievērsties tādai jaunai problēmai kā atvērtie izglītības resursi (*OER*) vai masveida atvērtie interneta kursi (*MOOC*) un uzlabot ietekmi uz pārredzamību un savstarpējo atzīšanu, ņemot vērā Padomes ieteikumā par neformālās un ikdienējās mācīšanās validēšanu³⁶ izklāstītos principus.

³³ Tas liecina par ievērojamu atšķirību starp *EQAVET* un *ESG*, jo pēdējie ir vērsti tikai uz iestādēm.

³⁴ <http://www.eqavet.eu> – Īpaši skatīt Kvalitātes cikla IT rīku

³⁵ ESAO, 2013. gada apskats par prasmēm, konkrēti, 204. lpp.

³⁶ Padomes Ieteikums (2012/C 398/01).

EQAVET plašākai īstenošanai Komisija, iesaistot attiecīgās valsts iestādes un ieinteresētās personas, plāno veikt šādus pasākumus:

- izstrādāt deskriptorus, rādītājus un attiecīgas pamatnostādnes, lielāku uzmanību pievēršot PIA kvalitātei un studentu mācību rezultātu un prasmju līmeņa atbilstīgumam. Tam nepieciešama koordinācija ar citām kvalitātes nodrošināšanas iniciatīvām un pārredzamības instrumentiem un sadarbība ar attiecīgajām struktūrām un tīkliem;
- izstrādāt un testēt pamatnostādnes politikas veidotājiem un apmācības sniedzējiem, arī pamatā esošās kontrollapas, deskriptorus un rādītājus, kuru uzdevums ir parādīt, cik dažāda ir reālā situācija profesionālās tālākizglītības un apmācības jomā un kādas īpašās pazīmes ir saistītas ar mācīšanos darbavietā. Tam nepieciešama sadarbība ar dažādām ieinteresētajām personām un koordinācija, ņemot vērā tendences, kas ir saistītas ar pieaugušo izglītības kvalitāti;
- pārbaudīt, kādas iespējas ir Eiropā pastāvošajai kārtībai veicināt valstu kvalitātes nodrošināšanas pasākumu pārredzamību dažādās valstīs. Tas varētu nozīmēt attīstīt informācijas papildinājumu, kas veicinātu kopēju sapratni par valstu akreditācijas procesiem PIA sniedzējiem, kopējas pamatnostādnes par to, kā aprakstīt kvalitātes nodrošināšanas procedūras, lai tās būtu saderīgas ar *EQAVET*, vai turpināt izmantot kopēju šablonu PIA sniedzēju akreditācijai, ņemot vērā arī Eiropas augstākās izglītības kvalitātes nodrošināšanas reģistru (*EQAR*)³⁷ un valstu ziņojumiem par atsaucēm uz *EQF*³⁸.

Izmantojot *Erasmus+*, ES nodrošinās:

- atbalstu pārrobežu sadarbībai PIA kvalitātes nodrošināšanai, izmantojot stratēģiskas partnerības un nozaru prasmju alianses, kas atbalsta visdažādāko ieinteresēto personu nozīmīgu iesaistīšanu, un spēcīgu pārnozaru dialogu ar augstākās izglītības un pieaugušo izglītības pārstāvjiem par kvalitātes nodrošināšanas jautājumiem;
- atbalstu turpmākam dialogam Eiropā, izmantojot:
 - *EQAVET* tīklu kvalitātes kultūras attīstīšanai, atbalstot darba grupas, seminārus, tādus pasākumus kā mācīšanās no līdzbiedriem, PIA kvalitātes nodrošināšanā iesaistot ieinteresētās personas;
 - atbalsta materiālu, piemēram, IT instrumentu un rokasgrāmatu, izstrādi;
 - inovatīvus projektus kvalitātes nodrošināšanas kapacitātes veicināšanai, lai atbalstītu PIA uzlabojumus.

Izmantojot pamatprogrammu „Apvārsnis 2020”, ES:

- pilnveidos zināšanas par valsts politikas efektivitāti saistībā ar profesionālo tālākizglītību un apmācību un citiem pieaugušo izglītības veidiem (tostarp kvalitātes novērtēšanas aspektiem) ES un to komplementaritāti, ņemot vērā privāto tirgu dinamiku.

Visbeidzot, Komisija ņem vērā, ka dažu valstu mērķis ir izmantot daļu no Eiropas strukturālajiem un ieguldījumu fondiem reformu finansēšanai PIA sistēmās. Ir būtiski, ka, virzot šīs iniciatīvas, galvenā loma ir PIA kvalitātes nodrošināšanai.

³⁷ Skatīt <http://www.eqar.eu/>.

³⁸ Skatīt http://ec.europa.eu/eqf/documentation_lv.htm

4.3. Ar EQAVET nesaistīti aspekti

Iedzīvotāji arvien vairāk izmanto dažādas sistēmas, gan tradicionālās sākotnējās izglītības jomās, gan lai uzlabotu un paplašinātu zināšanas un prasmes mūža garumā. Arvien vairāk izglītības iespēju vairs neietilpst tradicionālajā klasifikācijā. Ir pamatoti, ka studentiem arvien vairāk tiek piedāvāta iespēja pašiem noteikt savu izglītības gaitu, atlasot iespējas, ko piedāvā dažādas apakšsistēmas un pasniegšanas veidi, tostarp izvēloties mācību resursus, kuri tiek nodrošināti, izmantojot IST, un studentiem jābūt pārliecinātiem, ka kvalitātei var uzticēties.

Saistībā ar mūžizglītību parādās kvalitatīvas kvalifikācijas sistēmas, kuras īpaši veicina *EQF*; tas kalpo par aicinājumu kvalitātes nodrošināšanas nolūkā apsvērt pieeju, kuras pamatā ir atsevišķas nozares, un arī apsvērt iespēju noteikt dažus pamatprincipus un pamatnostādnes, kas darbotos dažādās nozarēs un būtu piemērojami visām kvalifikācijām. Šādu aktuālu uzdevumu veikšanai būtu vērtīgi apspriest *EQAVET* visu pārredzamības un kvalitātes nodrošināšanas instrumentu kontekstā. Komisija skata iespējas labāk saskaņot visus pārredzamības un kvalitātes nodrošināšanas instrumentus Eiropā, jo uzskata, ka tādējādi var panākt pilnīgu Eiropas telpu prasmēm un kvalifikācijām³⁹.

Ņemot šo vērā, Komisija plāno veikt šādas darbības, lai uzlabotu sadarbību Eiropā mūžizglītības kvalitātes nodrošināšanas jomā:

- organizēt apspriešanos ar ieinteresētajām personām par ziņojumā konstatētajiem faktiem, kā arī nepieciešamību un iespējām uzlabot saskaņotību starp kvalitātes nodrošināšanu dažādās izglītības apakšnozarēs, ņemot vērā gaidāmo sabiedrisko apspriešanu par Eiropas telpu prasmēm un kvalifikācijām, meklējot tālākas sinerģijas un konvergenci ES pārredzamības un atzīšanas instrumentiem;
- izpētīt, kā varētu sasniegt *EQAVET* mērķus, izmantojot plašu pieeju mūžizglītības kvalitātes nodrošināšanai;
- koordinējot ar citām kvalitātes nodrošināšanas iniciatīvām un pārredzamības instrumentiem, pētīt praktiskās prasības, lai attīstītu pārnozaru principus un pamatnostādnes mūžizglītības kvalitātes nodrošināšanai un nosacījumus, lai aizsargātu apakšsistēmām vai valsts situācijai raksturīgās īpatnības.

³⁹ Komisijas paziņojums „Izglītības pārvērtēšana — ieguldījums prasmēs labāku sociālekonomisko rezultātu sasniegšanai”, COM(2012) 669 *final*, 2012. gads.